

Ekonomiye Yılda 12 Milyar Dolarlık Enerji Dopingi

● Elektrik sektörünün karbon emisyonunun düşürülmesi için yenilenebilir enerji alanlarındaki yatırımları artırmak şart

● Mehmet Erdoğan Elgin

COVID-19 küresel salgını 2020 yılında küresel ekonomiye büyük hasar verdi. Dünya ticaretindeki daralmanın yarattığı ekonomik durgunluk Türkiye'ye de olumsuz yansıyor. Birçok ülkede kamu farklı büyüklükteki desteklerle ekonomileri

ayakta tutmaya çalışıyor. Türkiye'de bu noktada çeşitli destek paketleri devreye alındı. Ama bu geçici çözümler küresel ekonomideki durgunluğun önüne geçemiyor elbette. COVID-19 sonrası ekonomik durgunluğu atlatabilmek için ülkeler farklı stratejiler geliştirmeye çalışıyor. Türkiye'nin de piyasaları hareketlendirebilecek farklı stratejiler uygulaması gerekiyor. Üstelik Türkiye ekonomisinin yalnız COVID-19 salgınının etkileriyle değil, salgın öncesi gündemde olan yapısal sorunlarını da çözecek yeni stratejilere ihtiyacı var. İklim değişikliğiyle mücadele ve karbon emisyonu düşük bir ekonomiye geçiş, bu stratejiler arasında önemli bir parça olabilir. Özellikle enerji sektöründe yeşil dönüşüm çalışmalarının hızlanması ekonomik kalkınmaya ciddi bir katkı sağlayabilir.

Nitekim düşünce kuruluşu SHURA Enerji Dönüşüm Merkezi tarafından hazırlanan Salgın Sonrası Enerji Dönüşümü ile Sürdürülebilir Büyüme raporunda bu noktaya dikkat çekiliyor. Rapora göre, elektrik sektöründe ilgili teknolojiler yardımıyla gerçekleştirilecek küresel trendi

yakalayan ve hatta bu seviyenin de önüne geçebilecek bir dönüşüm, 2030 yılına kadar yılda ortalama 12 milyar dolar seviyesinde bir yatırım potansiyeli yaratabilecek. Bu dönüşüm elektrik sektörünün karbon emisyonlarını düşürmesinin yanı sıra çok ciddi bir ekonomi yaratacak. SHURA Enerji Dönüşüm Merkezi direktörü Değer Saygın, “Enerji dönüşümü ve yeşil yatırımları merkeze alacak stratejiler, ekonomik kalkınmaya çok büyük ölçüde katkıda bulunacak. Türkiye’nin enerji sektörü kaynaklı toplam karbondioksit salınımlarının yaklaşık yüzde 35’i elektrik sektöründen geliyor ve bunu enerji sektöründeki dönüşümle düşürmek mümkün” diyor.

Enerjinin özellikle de elektrik üretim tarafındaki dönüşüm sürecinin yaratabileceği yıllık 12 milyar dolarlık pazar, ekonomideki birçok sorunun çözümüne katkı sağlayabilir. Hiç şüphesiz, ilk katkısı cari açığa olacak. 2005 yılından beri Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu fosil kaynakların ithalat oranı yüzde 70’in altına hiç düşmedi. Petrol ve doğal gaza neredeyse tamamen bağımlı olan elektrik üretiminde ithal kömürün de payı oldukça fazla. Son yıllarda ithal kömürün toplam

elektrik üretimindeki payı yüzde 20’ler seviyesinin altına düşmüyor. Doğal gazın elektrik üretimindeki payı düşse de yine de yüzde 8-10 arasında değişiyor. Yerli ve yenilenebilir kaynakların payı artarsa fosil yakıt ithalatı azalacak ve bunun da cari açığa ciddi katkısı olacak. Dönüşümün yaratacağı endüstri ve istihdama da dikkat çeken Değer Saygın, “Salgınla birlikte durgunlaşan ekonominin harekete geçmesi için yeni yatırımlar önemli bir güç olacak” diyor. Yenilenebilir enerji santral yatırımlarının artmasıyla birlikte, bu alanda ihtiyaç duyulan ekipman ve teknolojilerin yerli üretimden karşılanma oranı da her geçen yıl artıyor. Rüzgar ve güneş teknolojilerine yönelik üretim yatırımlarının artması, endüstrinin de yüksek katma değerli üretim yapabilmesine katkı sağlıyor. Elbette en önemli sonuç belki de elektrik sektörünün karbon salınımını en aza indirmek olacak.

Peki Türkiye’deki elektrik sektörünün genel karbon salınımına etkisi nasıl? Gerçekten de elektrikte yenilenebilir kaynakların kullanımı karbon salınımında dramatik azalışlar

sağlayabilir mi? SHURA’nın raporuna göre, enerji sektörü kaynaklı karbon salınımının yüzde 35’i elektrik sektöründen geliyor. Bu gerçekten yüksek bir oran. Türkiye’nin en güncel sera gazları emisyon envanteri 2018 yılına ait. Bu veriler her ne kadar güncel olmasa da bugünkü değerleri az çok anlayabilmek için bir yol gösterici olabilir. Peki bu veriler bize ne söylüyor? Enerji, sanayi prosesleri, tarım ve atık kaynaklı toplam 520,9 milyon ton karbondioksit eş değeri sera gazı salınmış gökyüzüne. Bütün bu ekonomik faaliyetler içinde elektrik sektörü 154,9 milyon tonluk paya sahip. İşin bir nebze olsun iyi tarafından bakarsak, bir önceki yıla göre emisyon salınımı yüzde 1,8 azalmış. Elbette bu veriler kafamızda bir şeylerin netleşmesini sağlıyor. Ama durumun çok da iç açıcı olmadığını söyleyebilmek için bir başka karşılaştırmalı veriye, sera gazı yoğunluğuna bakmak gerekiyor. Sera gazı yoğunluğu, üretilen her katma değer başına salınan karbondioksit miktarı olarak tanımlanabilir. Avrupa Birliği (AB) ortalamasında euro başına 4,5 kilogramlık bir karbondioksit çıkarırken, topluluğun en kötü performansına sahip üyesi Polonya için bu miktar 12,6 kilogram seviyesinde. Zira Polonya’nın elektrik üretiminde kömürün baskın kaynak olması, oranın yüksek çıkmasına neden oluyor. Avrupa’da durum böyleyken, Türkiye’de ise Polonya’dan da yüksek olan 17,5 kilogram karbondioksit dikkat çekiyor.

Sera gazı yoğunluğunun çevresel etkisi dışında ekonomiye etkilerinin de bulunup bulunmadığına baktığımızda, bugünlük bir etkisi olmasa da yakın gelecek için tehlike çanlarının çaldığını söylemek mümkün. Bu noktada Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın olası etkilerine dikkat çekiyor Değer Saygın ve devam ediyor: “Elektrik üretiminde karbon yoğunluğu, AB ülkelerine ihracat yapanlar için rekabette sorunlar yaratacak” diyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde AB üye ülkeleri 2050 yılına kadar “iklim-nötr” bir konuma ulaşmayı hedefliyor. Bunun için yeni ekonomik büyüme stratejisi, doğal kaynak kullanımının daha etkin olduğu, fosil yakıtlara dayalı enerji tüketiminin kademeli olarak azaltıldığı, yeniden işleme (re-manufacturing) ve dögüsel ekonomi (circular economy) temelli, enerji ve ham madde verimliliğini ve yenilenebilir enerji kaynaklarını ön plana çıkaran bir model olarak ortaya konuyor. Tabii bu hedeflerin gerçekleşmesi noktasında, AB dışında ithal edilen ürünler için de Sınırdaki Karbon Uygulaması başlatılacak. Yani ithal edilen ürün için kullanılan enerjinin karbon emisyonu ton başına vergiye tabi olacak. Elbette yüksek karbon vergisi uygulanan ürünler fiyat rekabetinde geriye düşecek.

Aslında enerjide dönüşüm noktasında Türkiye son 10 yılda fena yol almadı. Yenilenebilir enerji üretiminin artması ve elektrik altyapısının iyileştirilmesi biraz ağır ilerlese de enerji verimliliğinde katedilen mesafe geleceğe dair umut verici. 2002 ile 2018 yılları arasında enerji sektöründe 120 milyar dolar yatırım yapıldığını belirtiyor Değer Saygın ve ilave ediyor: “Bunun neredeyse yarısı enerji dönüşümüne ve bunu taşıyacak şebeke altyapısına yönelik olarak gerçekleşti.” Bu yatırımların devam etmesi mümkün. Üstelik bu hem ekonomik durgunluktan kurtulmayı sağlayacak hem de elektrik sektörünü çevreyle daha uyumlu hale getirecek. Bu noktada kamunun yenilenebilir enerjiyi teşvik edici düzenlemelerden vazgeçmemesi gerekiyor. Öte yandan, kamunun kömür gibi geleceği belirsiz olan fosil kaynaklarla ilgili planlarını bir kez daha gözden geçirmesinde fayda var gibi görünüyor. **B**